

Για μια κοινότητα βάσης στην Ουγγαρία*

Είμαι μέλος μιας καθολικής κοινότητας βάσης, η οποία τα τελευταία χρόνια ονομάζεται «Μποκόρ», δηλ. θάμνος. Όπως και οποιαδήποτε άλλη κοινότητα η οποία δημιουργείται αυθόρμητα, και όχι από το σύστημα, από κάποιο διάταγμα ή από κάποιο επίσημο σύνδεσμο, έτσι και η δική μας κοινότητα είναι το αποτέλεσμα μιας μακράς ιστορικής εξέλιξης.

Ποιοι ήταν οι λόγοι που οδήγησαν στην γέννηση μιας τέτοιας μικρής κοινότητας;

Κατά τη διάρκεια των χρόνων που ακολούθησαν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η χώρα μας υπέστη ριζοσπαστικές πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές αλλαγές. Οι εκκλησίες αποχωρίστηκαν από την πολιτεία, οι περιουσίες τους δημεύτηκαν και οι σχολές τους έγιναν δημόσιες, τα μοναστήρια έκλεισαν, η ιεραρχία του κλήρου πατάχθηκε, και η θρησκευτική κατήχηση περιορίστηκε στο ελάχιστο. Αργότερα επιτράπηκε η λειτουργία μερικών σχολείων δευτερεύουσας σημασίας, τα οποία ανήκαν στην εκκλησία. Από την στιγμή που η θρησκευτική κατήχηση – και στα σχολεία και στις εκκλησίες – ήταν κάτω από αυστηρό κυβερνητικό έλεγχο, σε πολλά μέρη έπαψε να υπάρχει, ή άλλως η ώρα της διδασκαλίας ήταν πολύ σύντομη, όμως οι πιστοί μαθητές με την υποστήριξη και κάτω από την καθοδήγηση τολμηρών ιερέων συγκεντρώνονταν κατά ομάδες σε όλη την χώρα σε ενορίες ή σε σπίτια ιδιω-

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο συγγραφέας, είναι 55 χρονών, μαθηματικός, που αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο του Ντεμπρέσεν. Δίδαξε για δύο χρόνια στην μέση εκπαίδευση, τέσσερα χρόνια στο Πανεπιστήμιο του Ντεμπρέσεν, και έξι χρόνια στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο της Βουδαπέστης. Από το 1967 μέχρι και το 1979 υπήρξε ερευνητής στο Μαθηματικό Ινστιτούτο της Ουγγρικής Ακαδημίας Επιστημών. Κατόπιν συνελήφθη για ένα μικρό διάστημα λόγω των πεποιθήσεων του και τιμωρήθηκε δύο φορές με πρόστιμο. Έχασε την δουλειά του, αλλά με την βοήθεια των φίλων του έγινε βιβλιοθηκάριος στο ίδιο Ινστιτούτο. Έχει τέσσερα παιδιά. Ο μεγαλύτερος γιος του πέρασε ενάμιση χρόνο στην φυλακή λόγω των πεποιθήσεών του. Ο συγγραφέας έδρασε σαν μέλος μικρών καθολικών ομάδων για σαράντα περίπου χρόνια.

τών για μελέτη, προσευχή και για να συζητήσουν τα προβλήματά τους. Αυτή η δουλειά της κοινότητας συμπληρωνόταν και από μικρές ή μεγαλύτερες εκδρομές. Έτσι γεννήθηκαν εντελώς αυτόματα οι κοινότητες των 6-12 ατόμων, και παρ' όλα τα περιοδικά κύματα συλλήψεων κατάφεραν να επιζήσουν στις δύσκολες καταστάσεις. Μην έχοντας έναν ικανό αρχηγό ή κάποιο αποτελεσματικό πρόγραμμα, κάποιες απ' αυτές τις κοινότητες διασπάστηκαν, παρ' όλα αυτά νέες ομάδες σχηματίστηκαν κάπου αλλού. Πολλοί ιερείς αλλά και πολλοί λαϊκοί τιμωρήθηκαν σκληρά από την στιγμή που η οργάνωση και η καθοδήγηση τέτοιων μικρών κοινοτήτων, εθεωρείτο πράξης στασιασμού.

Οι ρίζες της «Μποκόρ» υπήρξαν ακριβώς αυτές οι μικρές κοινότητες οι οποίες δημιουργήθηκαν από τον Πατέρα Γκιόργκι Μπιλάνι, στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '40 στο Ντεμπρέσεν, της Ανατολικής Ουγγαρίας. Παρ' όλο που αυτές οι ομάδες πρακτικά έπαυσαν να υπάρχουν μερικά χρόνια μετά τις συλλήψεις του '52 - ο Πατήρ Μπιλάνι και οι φίλοι του καταδικάστηκαν σε ισόβια κάθειρξη και σε άλλες αυστηρότατες ποινές - μετά την αμνηστία του 1960 οι ομάδες αυτές άρχισαν να ανασυντάσσονται, και χρησιμοποιώντας την εμπειρία των προηγούμενων χρόνων, και έχοντας εφαρμόσει την θεωρητική πρόοδο και το πρακτικό *aggiornamento* που είχε υπογραφεί από την Εκκλησία κατά την 2η Σύνοδο του Βατικανού, ενδυνάμωσαν την πίστη τους και άρχισαν να αναπτύσσονται ξανά.

Τα νέα θεμέλια της χριστιανικής πίστης που μπήκαν λόγω της εμβριθούς σπουδής της βιβλικής θεολογίας έπαιξαν σπουδαίο ρόλο σε αυτό το δυνάμωμα. Το αυθόρμητο χτίσιμο των κοινοτήτων έγινε συνειδητά αφού αναγνωρίστηκαν τα αποτελέσματα της κοινωνιολογίας, της δυναμικής της ομάδας, και της ψυχολογίας η οποία αναπτυσσόταν ραγδαία σε όλον τον κόσμο. Έτσι η κοινότητα αυτή με το θεωρητικό της υπόβαθρο, η οποία ανέλαβε και τον ρόλο του αυτόπτη μάρτυρα, βρέθηκε στα φώτα της δημοσιότητας το φθινόπωρο του 1976 όταν αρνήθηκε επανειλημμένα τις αρχές της εκκλησιαστικής πολιτικής την οποία αντιπροσώπευε και σκόπευε να πραγματοποιήσει ο Καρδινάλιος Λεκάι. Παρ' όλο που η κριτική μας ήταν καθαρά εκκλησιαστικού χαρακτήρα, το ουγγρικό κράτος, το οποίο δεν ξεκαθάρισε εάν υπήρχαν κάποιοι συνδεδειγμένοι κρίκοι με το κίνημα Χάρτα '77 το οποίο γεννήθηκε μερικούς μήνες αργότερα, μας απέδωσε πολιτική χροιά, και εφάρμοσε διοικητικά μέτρα εναντίον μας (αφαίρεση διαβατηρίων από πολλά άτομα τα οποία τα πήραν πάλι πίσω μονάχα την άνοιξη του 1988, πειθαρχικές μετατάξεις, αποφάσεις βίαιης οίκησης για μερικούς, σκόπιμη ηθική δυσφήμιση κλπ.). Από την στιγμή που τα διοικητικά μέτρα που πάρθηκαν από τις αρχές δεν εξυπηρετούσαν καλά τους σκοπούς τους - περιορίστηκαν δε ουσιαστικά από την Συμφωνία του Ελσίνκι η οποία είχε θεσπιστεί εν τω μεταξύ - το κράτος προσπάθησε να αποδείξει ότι οι ιδέες μας και η πρακτική μας ήταν ενάντια στην Εκκλησία, θέλοντας μ' αυτόν τον τρόπο να χρησιμοποιήσει την ίδια την Εκκλησία για την καταδίκη μας.

- Ποιες είναι εκείνες οι αρχές και εκείνη η πρακτική που μπορεί να προκαλέσει τέτοια καταιγίδα;

Εμείς είμαστε Ευαγγελιστές. Δεν έχουμε λησμονήσει το ηθικό μάθημα από τους δύο παγκόσμιους πολέμους και από τους τριακόσιους τοπικούς πολέμους περίπου που ακολούθησαν. Δεν μπορούμε και δεν θέλουμε να θάψουμε στο μυαλό μας τα σώματα των δέκα εκατομμυρίων νεκρών που σκοτώθηκαν στον εικοστό αιώνα λόγω της βίας, και της απουσίας της ειρήνης. Η εκμετάλλευση του Νότου προχωράει μέσα στο

πνεύμα της «οργανωμένης τρέλας» κάτω από τα μάτια μας, ενώ συνεχίζεται η κούρσα των εξοπλισμών. Πιστεύουμε ότι ο κόσμος μπορεί να βάλει τέλος σε αυτήν την αυτοκτονία μόνο τότε, όταν θα δώσει προτεραιότητα – χωρίς όρους – στην βιβλική επιταγή, «Ου φονεύσεις», όταν σταδιακά απομακρύνει οποιοδήποτε στοιχείο βίαιης εκμετάλλευσης από την πολιτική και οικονομική ζωή, και τις διακρίσεις οποιοδήποτε είδους απέναντι σε οποιοδήποτε άνθρωπο. Κανείς τότε δεν θα είναι υποχρεωμένος να ενεργεί ενάντια στις πεποιθήσεις του, κανείς δεν θα είναι αναγκασμένος να υπακούσει με την βία. Θεωρούμε την μη-βία και την ευγένεια σαν ένα θεμελιώδες συστατικό της χριστιανικής «αγάπης».

Οι μάρτυρες της μη-βίας πήρξαν χρόνο με το χρόνο εκείνοι οι φίλοι μας οι οποίοι – ακολουθώντας την φωνή της συνείδησής τους – αρνούνται να κάνουν την στρατιωτική τους θητεία, και αντιμετωπίζουν την φυλάκιση, καμιά φορά μέχρι και τρία χρόνια.

Η αγάπη είναι – παρ' όλα αυτά – μια κινητήρια δύναμη η οποία θέλει να προσφέρει σε όλους εκείνους που είναι συνδεδεμένοι με την κατάκτηση της γης, με το χτίσιμο του κόσμου, με την υποστήριξη όλων εκείνων των προγραμμάτων της κοινωνίας που υπηρετούν το ανθρώπινο γένος και τα οποία δεν πάνε, ενάντια στην αγάπη του θεού και των ανθρώπων. Πιστεύουμε στην τίμια καθημερινή δουλειά, και όχι στην οργάνωση της εκμετάλλευσης σαν βασικό συστατικό της εργατικής ζωής. Θεωρούμε την οικογένεια σαν την πρωτογενή κοινότητα της ανθρώπινης ζωής μας μέσω της οποίας δίνουμε στον άνθρωπο κάτι που τίποτα άλλο δεν μπορεί να του δώσει. Τις νέες ανθρώπινες ζωές. Και καθώς κάθε χρόνο εκατομμύρια πρέπει να πεθαίνουν λόγω της πείνας και των διαφόρων ασθενειών σαν συνέπεια της ασπλαχνίας της φύσης και των ανθρώπων, εμείς πρέπει να σώζουμε την ζωή κάθε ανθρώπου – ακόμη κι αν πρόκειται για τις ζωές ελαχίστων – με τροφή, φάρμακα, ρούχα, σχολικό εξοπλισμό, διδασκαλία και εκπαίδευση.

Το να υπηρετείς τους άλλους είναι το τρίτο συστατικό της αγάπης. Αυτού του είδους η υπηρεσία η οποία πηγάζει από την αγάπη, θρίσκει ευχαρίστηση ακόμα και όταν είναι δουλειά κατωτάτου επιπέδου. Εάν δεν μπορούμε να δουλέψουμε σε κάποια ηγετική θέση, τότε μπορούμε να δουλέψουμε για τους γείτονές μας, χωρίς να νιώθουμε κανένα μίσος ούτε ανάγκη να εκδικηθούμε, χωρίς ταυτόχρονα να παραιτούμαστε από τα πιστεύω μας. Πιστεύουμε, ότι οποιαδήποτε υπηρεσία που γίνεται χωρίς εγωισμό και με καλή θέληση, αξίζει και είναι εποικοδομητική. Οποιαδήποτε υπηρεσία που γίνεται με αγάπη είναι αληθινή συνεισφορά στην ανάπτυξη του ανθρώπινου γένους. Θέλουμε να βοηθήσουμε τους ανθρώπους, ειδικά εκείνους που υποφέρουν από τους άλλους ή από τον εαυτό τους, αυτούς των οποίων η ζωή είναι ανάξια ενός ανθρώπινου όντος, αυτούς που είναι παθητικά μέλη κάποιας πνευματικής, οικονομικής εθνικής, φυλετικής καταπίεσης ή είναι θύματα ασθενειών ή καταστροφικών παθών.

Γνωρίζουμε πολύ καλά ότι αυτές οι ιδέες μπορούν μόνο σταδιακά να γίνουν γνωστές, έτσι θεωρούμε τις μικρές κοινότητες σαν μοντέλα όπου η ζωή η βασισμένη πάνω στην αγάπη θα γίνει κάτι χειροπιαστό και από εκεί θα αρχίσει να μεταφέρεται και παραδίπλα. Αυτή είναι η κοινότητα βάσης, εκεί όπου η ανιδιοτελής αγάπη πρέπει να γεννηθεί, και από την στιγμή που αυτή η αγάπη δεν θέλει να επιβάλει τίποτα σε κανέναν, επομένως στην κοινότητα βάσης δεν θα υπάρχει χώρος για βία όσον αφορά τους θεσμούς αλλά και την πρακτική. Η φωνή της συνείδησης έρχεται πρώτη, μαζί με

την ευθύνη ότι θα πρέπει εμείς κάθε μέρα να την κάνουμε ολοένα και πιο αντικειμενική.

Από την στιγμή που δεν περιφρονούμε κανέναν, δεν εκδιώκουμε και δεν αφορίζουμε κανέναν ο οποίος – παρ' όλη την καλή του θέληση – δεν είναι ικανός να δει ή να καταλάβει οτιδήποτε, ή παρ' όλες τις προσπάθειές του δεν είναι αρκετά δυνατός ώστε να κάνει μια αποφασιστική πράξη, η κοινότητά μας είναι πάντα το φιλικό εκείνο μέρος το οποίο εξασφαλίζει την ελευθερία και πιθανότατα μία ζωή που όχι μόνο θα στηρίζεται στην συνείδηση του καθένος αλλά και κάθε μέρα θα ολοκληρώνεται πιο πολύ. Η κοινότητά μας είναι μια καθολική κοινότητα βάσης οικουμενικού χαρακτήρα, η συντριπτική πλειοψηφία των μελών είναι καθολικοί, αλλά παρ' όλα αυτά, όλοι οι άνθρωποι με αγαθή συνείδηση μπορούν να πάρουν μέρος εάν ενδιαφέρονται για τις ευαγγελικές ιδέες και θέλουν να αγαπούν και να υπηρετούν τους συνανθρώπους τους χωρίς καμιά μορφή βίας. Η πίστη στο θεό είναι ένα μεγάλο δώρο, το οποίο δεν μας στάλθηκε από την μοίρα, αλλά η συνείδηση του καθενός μπορεί και μιλά μέσα του εφ' όσον όλοι μας έχουμε συνείδηση. Δεχόμαστε αλλά και κάνουμε γνωστές διάφορες πληροφορίες σχετικές με το θείο αλλά και με τους ανθρώπους, έτσι η κοινότητά μας είναι μια καλά οργανωμένη ομάδα με σκοπό την βοήθεια εκεί όπου πρέπει και όταν πρέπει.

Αυτή η σύντομη επισκόπηση δεν μπορεί να προχωρήσει σε παραπέρα λεπτομέρειες, δεν μπορεί να απαριθμήσει τις υπηρεσίες που έχουν προσφέρει τα μέλη της κοινότητας. Είμαστε, παρ' όλα αυτά, εντελώς πεισμένοι πως τα καθημερινά μας ζητήματα είναι χρήσιμα και για τις ευρύτερες ανθρώπινες κοινότητες, για την εξάλειψη της ανθρώπινης αποξένωσης, για να εμψυχήσουν ζωή στο ουγγρικό μας έθνος, και για να σιγουρέψουν τον μοναδικό πιθανό δρόμο ο οποίος εξασφαλίζει στα ανατολικά ευρωπαϊκά έθνη που τόσα έχουν υποφέρει, την ειρηνική συνύπαρξη.

Υιοθετώντας και ακολουθώντας την πνευματική κληρονομιά του Δαβίδ Θωρά, του Λέοντα Τολστόι, του Μ.Κ. Γκάντι, του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ και άλλων, είμαστε σίγουροι ότι η πρακτική της μη-βίας καταλήγει σε πρακτικά γεγονότα τα οποία είναι καλά για κάθε άνθρωπο και για όλο το ανθρώπινο γένος και για την διατήρηση της ζωής πάνω στην γη.

Μετάφραση: Σίσσυ Σιαφάκα

Ουγγαρία: Το βρώμικο βαλς του Δούναβη*

Η ιστορία της κατασκευής του υδροηλεκτρικού σταθμού του Γκαμπσικόβο – Ναγκκιμάρος στον Δούναβη χρονολογείται από τις αρχές της δεκαετίας του 1950. Κατά τα χρόνια 1951 – 63 τσεχοσλοβάκοι και ουγγροί επιστήμονες έφεραν εις πέρας λεπτομερή κατασκευαστικά σχέδια, τα οποία σαν κύριο μέλημά τους είχαν την χρησιμοποίηση του υδάτινου όγκου του ποταμού Δούναβη, ανάμεσα στην Μπρατισλάβα και το Ναγκκιμάρος, με σκοπό να αλλάξουν την τωρινή ροή του ποταμού για περισσότερο από 30 χιλ. κατά μήκος των ουγγρο-τσεχοσλοβάκικων συνόρων καθώς και το κτίσιμο μιας τεράστιας δεξαμενής.

Το 1963 τα σχέδια κατασκευής αναβλήθηκαν επ' αόριστον χωρίς να δοθεί κάποιος συγκεκριμένος λόγος. Το 1977, αμέσως μετά από πλήθος διαπραγματεύσεις υπογράφηκαν διμερείς συμφωνίες από την μεριά της Τσεχοσλοβακίας και της Ουγγαρίας, για την πραγματοποίηση του σχεδίου. Το 1981, ενώ οι εργασίες είχαν ήδη αρχίσει διακόπηκαν και πάλι, αυτή τη φορά λόγω οικονομικών δυσκολιών. Μονάχα τότε η ουγγρική κυβέρνηση διέταξε την Ακαδημία Επιστημών να εκτελέσει περιεκτικές έρευνες για τους οικολογικούς κινδύνους που περιέκλειε αυτό το σχέδιο. Το αποτέλεσμα ήταν ότι συντάχθηκε μια πολύ κρίσιμη αναφορά πάνω σε αυτό το θέμα. Παρ' όλες αυτές τις αρνητικές εκτιμήσεις, οι εργασίες ξανάρχισαν τον Αύγουστο του 1984 με σκοπό να τελειώσουν το 1994. Παρ' όλα αυτά, έξι μήνες αργότερα, επηρεασμένη από την πίεση της ουγγρικής κοινής γνώμης, η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι τα σχέδια θα επανεξετάζονταν.

Η μεγάλη οικονομική κρίση που σάρωνε τότε όλη την Ουγγαρία έπαιξε κάποιον ρόλο σ' αυτήν την απόφαση. Έτσι φαινόταν ότι θα θριαμβεύει η κοινή λογική, και

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Τα περιβαλλοντολογικά προβλήματα της Ουγγαρίας, παρ' όλη τη μικρή της έκταση, είναι τόσο έντονα όσο και οποιουδήποτε άλλου κράτους στο σοβιετικό συνασπισμό. Είναι ακριβώς το μέγεθος της χώρας που θα φέρει το παράλογο σχέδιο του φράγματος στο Ναγκκιμάρος στο Δούναβη στην πρώτη σελίδα του καταλόγου που περιέχει τις καταστροφές που προκάλεσε ο άνθρωπος. Το σημαντικό αυτό ντοκουμέντο δημοσιεύτηκε ανώνυμα στο περ. «The Bloc. Voice of Solidarity of Central and Eastern Europe», τεύχος 139-141, Μάρτιος-Μάιος 1988, απ' όπου και μεταφράστηκε για τα «Τετράδια»

ότι το όλο σχέδιο θα ξεχνιόταν. Δυστυχώς αυτή την τόσο κρίσιμη στιγμή και για την φύση αλλά και για την κοινότητα εμφανίσθηκε ένας τρίτος και πλούσιος συνεργάτης με την μορφή της κυβέρνησης της Αυστρίας. Με αντάλλαγμα μια πολύ ουσιαστική οικονομική συμμετοχή, η Αυστρία έμελλε να γίνει ο κύριος αποδέκτης της ηλεκτρικής ενέργειας από το Γκαμπσικόβο. Χάρι σε αυτή την «βοήθεια» από την Δύση, οι εργασίες ξανάρχισαν...

Σύμφωνα με τα σχέδια, το υδροηλεκτρικό εργοστάσιο του Γκαμπσικόβο-Ναγκιμάρος θα λειτουργούσε πάνω σε μια διακοπτόμενη βάση, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι θα παράγει ηλεκτρισμό σε περιόδους μεγάλης ζήτησης. Επειδή όμως η ζήτηση για ηλεκτρισμό είναι στο ζενίθ της κατά την περίοδο του χειμώνα, η χαμηλή στάθμη του Δούναβη εκείνη την εποχή, θα κάνει αδύνατη την σωστή λειτουργία του εργοστασίου. Η διακοπτόμενη λειτουργία του εργοστασίου θα προκαλέσει μεγάλες διακυμάνσεις στην στάθμη του νερού (από 1 μέχρι 4,5 μέτρα) και θα δημιουργήσει ένα πολύ δυνατό ρεύμα στο ποτάμι. Αυτό θα έχει ως επακόλουθο να διαβρωθούν οι όχθες του ποταμού – ειδικά κοντά στην πόλη Μπος Καμπέλκοβο. Οι διακυμάνσεις στο βάθος του ποταμού θα κάνουν την ναυσιπλοία πρακτικά αδύνατη και θα προκαλέσουν μεγάλη καταστροφή στην χλωρίδα και την πανίδα. Επιπροσθέτως, η καθημερινή απορρόφηση νερού από τον ποταμό θα κάνει το περιεχόμενο των δημοτικών υπονόμων από διάφορες κωμοπόλεις που βρίσκονται στις όχθες του – και ειδικά της πόλης Γκτιόρ – να απορροφηθούν από τον Δούναβη, πράγμα το οποίο θα κάνει αυτό το μέρος του ποταμού έναν βρωμερό υπόνομο.

Τεράστια, πιθανόν αμετάκλητη ζημιά θα προκαλέσει η κατασκευή ενός φράγματος στον ποταμό. Η μόλυνση της κοίτης και των τοιχωμάτων σε μια έκταση μεγαλύτερη από δέκα τετραγωνικά χιλιόμετρα θα καταλήξει στην απώλεια του μεγαλύτερου αποθέματος πόσιμου ύδατος στην Ουγγαρία, του οποίου η αξία εκτιμήθηκε προσφάτως γύρω στα 50.000 εκατ. φιορίνια. Παίρνοντας υπ' όψη την ολοένα αυξανόμενη έλλειψη πόσιμου ύδατος, τα έξοδα καθαρισμού του εκτιμήθηκαν πρόσφατα σε 1 εκατ. φιορίνια. Προβλέπεται ότι κατά το έτος 2.000 τα αποθέματα πόσιμου ύδατος του Δούναβη θα εξυπηρετούν τις ανάγκες του 30% μέχρι και 40% της κοινότητας. Την ίδια στιγμή, το υδροηλεκτρικό εργοστάσιο του Δούναβη θα καλύπτει το 3,55% των αναγκών της χώρας για ηλεκτρική ενέργεια, ενώ θα κάνει ένα ολόκληρο μέρος του ποταμού πάνω από 30 χιλ. βιομηχανική περιοχή πράγμα το οποίο θα βάλει σε κίνδυνο το περιβάλλον.

Κατά την διάρκεια των εργασιών, 73 τετραγωνικά χιλιόμετρα καλλιεργήσιμης γης δίπλα στην δεξαμενή θα καταστραφούν και η πτώση της στάθμης του νερού θα προκαλέσει την εξαφάνιση μεγάλων δασικών εκτάσεων καθώς και αγροτικής περιοχής – ειδικά στην περιοχή του Σίγκεντκατς. Η ύπαρξη μιας δεξαμενής χωρητικότητας 240 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων μαζί με τις συνοδευτικές εγκαταστάσεις σε επίπεδο κατά 24 μέτρα ψηλότερο από αυτό της Βουδαπέστης δημιουργούν κινδύνους χωρίς προηγούμενο. Αυτοί οι κίνδυνοι γίνονται ακόμα πιο περίπλοκοι από το γεγονός ότι το Ντουνακιλίτ (το μέρος όπου η δεξαμενή και το φράγμα πρόκειται να γίνουν) και το Μπος βρίσκονται μέσα σε σεισμική περιοχή. Εάν το φράγμα καταρρεύσει η πλημμύρα που θα επακολουθήσει θα καλύψει τις πόλεις Μασονιάγκβα, Ροθάρ, Γκορ και ένα τμήμα της Βουδαπέστης.

Σύμφωνα με τον διεθνή νόμο, η μεταβολή της ροής ενός ποταμού ο οποίος είναι διεθνής υδάτινη οδός, για 30 χιλιόμετρα, αποτελεί μια αξιοσημείωτη τροποποίηση

των Συνθηκών Ειρήνης που υπογράφηκαν από τις μεγάλες δυνάμεις στο Παρίσι το 1974, μια τροποποίηση προς όφελος της Τσεχοσλοβακίας.

Τα έξοδα κατασκευής του συγκροτήματος στο Γκαμπσώικοβο-Ναγκιμάρος (χωρίς να υπολογίσουμε οποιαδήποτε επιπρόσθετα επενδυτικά έξοδα, π.χ. αυτά για τον καθαρισμό του πόσιμου ύδατος) είναι δυο φορές περισσότερα από ό,τι θα κόστιζε το κτίσιμο ενός τυπικού θερμοηλεκτρικού σταθμού με την ίδια παραγωγή, χωρίς να αναφέρουμε το γεγονός ότι θα επήρχοντο αλλαγές στις βιομηχανικές εργασιακές εφαρμογές στην Ουγγαρία, λόγω εξοικονόμησης ενέργειας ίσα με 3-4 φορές. Παρ' όλα αυτά τα αδιάσειστα επιχειρήματα και την μεγάλη εναντίωση της ουγγρικής κοινωνίας η οποία έχει συσπειρωθεί γύρω από ανεξάρτητες οικολογικές ομάδες, το σχέδιο κατασκευής προχωράει και το προκαταρκτικό κτίσιμο προοδεύει.

Ενέργειες στηριγμένες πάνω στην κοινότητα, οι οποίες εναντιώνονται στην κατασκευή του υδροηλεκτρικού εργοστασίου

Τις χρονιές 1983-84 πληροφορίες για την σχεδιαζόμενη κατασκευή ενός υδροηλεκτρικού εργοστασίου δίπλα στον Δούναβη κατέληξαν σε μια αυθόρμητη αντίδραση από αυτό το κομμάτι της ουγγρικής κοινωνίας το οποίο αντιτίθεται σε οποιαδήποτε παρέμβαση όσον αφορά την φύση, μια παρέμβαση που σ' αυτήν ειδικά την περίπτωση θα είχε αβέβαιες συνέπειες.

Το πρώτο οργανωμένο γκρουπ που σχηματίστηκε εκείνη την εποχή ήταν η κοινω- νία για την προστασία του Δούναβη της οποίας η δραστηριότητα ελεγχόταν από τις αρχές, οι οποίες αρνήθηκαν να την νομιμοποιήσουν και διέταξαν να διαλυθεί. Ο επόμενος οργανισμός, ο Κύκλος του Δούναβη, στον οποίον και αφιερώνεται αυτό το υλικό, ποτέ δεν θέλησε να νομιμοποιηθεί και τα μέλη του συνεχίζουν να μην δεί- χνουν καμιά επιθυμία για κάτι τέτοιο. Από την στιγμή της ιδρύσεώς του, τα ιδρυτικά μέλη του Κύκλου του Δούναβη, αφιέρωσαν τον χρόνο τους και την ενεργητικότητά τους περισσότερο από κάθε τι άλλο, στην προστασία του περιβάλλοντος, πιστεύο- ντας ότι άσχετα με το κοινωνικοπολιτικό της σύστημα η Ουγγαρία χρειαζόταν κάτι τέτοιο και ότι μια κοινοτική συζήτηση γύρω από την ωφελιμότητα της κατασκευής του υδροηλεκτρικού εργοστασίου του Γκαμπσικόβο-Ναγκιμάρος ήταν πραγματικά απαραίτητη. Λέγανε, ότι δεν δίνανε μεγάλη σπουδαιότητα στην πολεμική χροιά των ενεργειών τους. Παρ' όλα αυτά ύστερα από μερικές ενέργειές τους έγινε φανερό ότι οι αρχές μεταχειρίζονταν τον Κύκλο του Δούναβη πρώτιστα σαν κάποια ομάδα πολιτι- κής φύσης.

Άρχισαν σκευωρίες εναντίον ορισμένων μελών και τον Αύγουστο του 1985, άρχι- σε μια μεγάλη εκστρατεία από τον τύπο, ο σκοπός της οποίας ήταν να δυσφημίσει και να υποσκάψει το κίνημα στα μάτια του κοινού (πράγμα το οποίο τελείωσε τον Νοέμβρη του 1986) και να συμφιλιώσει τον κόσμο με την ιδέα της κατασκευής του εργοστασίου Γκαμπσικόβο-Ναγκιμάρος και να τους πείσει για την αναγκαιότητά του.

Τον Νοέμβρη του 1986 φαινόταν σαν να είχαν νικήσει οι ουγγρικές αρχές και σαν η ανάπτυξη ενός ανεξάρτητου κοινωνικού οικολογικού κινήματος να είχε κατασταλεί στην γέννησή του. Παρ' όλα αυτά αποδείχτηκε ότι ήταν αλήθεια το τελείως αντίθετο. Οι προκαταρκτικές ενέργειες του Κύκλου του Δούναβη και οι πιέσεις που δέχθηκαν τα μέλη του κατέληξαν σε μια τεράστια ανταπόκριση από τους Ούγγρους και τους άλλους Ευρωπαίους. Το θέμα ενός φράγματος και υδροηλεκτρικού σταθμού στον Δούναβη έγινε ευρωπαϊκό ζήτημα.

Στην Ουγγαρία πολλές ομάδες για την προστασία του περιβάλλοντος, παρόμοιες με αυτόν του Κύκλου του Δούναβη, αλλά τελείως ξεχωριστές από αυτόν, άρχισαν να δραστηριοποιούνται. Ανάμεσά τους ήταν οι Γαλάζιοι, οι Φίλοι του Δούναβη και άλλοι. Αυτή η αμοιβαία ανεξαρτησία και η έλλειψη κεντρικού συντονισμού έκανε αυτό το φαινόμενο ένα φοβερά εξοργιστικό πρόβλημα για τις αρχές.

Ένα γεγονός το οποίο έδωσε νέα δύναμη και ελπίδα στους ακτιβιστές του κινήμα- τος ήταν η απονομή στον Κύκλο του Δούναβη, στο πρόσωπο του κυρίου εμψυχωτή της του βιολόγου Γιάνος Βάργκα, του λεγόμενου Εναλλακτικού Βραβείου Νόμπελ το οποίο χρηματοδοτείται κάθε χρόνο από σουηδικούς κοινωνικοπολιτικούς οργανι- σμούς σαν ένα είδος συμπληρωματικού βραβείου Νόμπελ για την Ειρήνη.

Το γεγονός ότι η Ουγγαρέζικη Υπηρεσία Ασφαλείας αρνήθηκε να εκδόσει διαβα- τήριο για τον Γιάνος Βάργκα για να τον διευκολύνει να παραλάβει ο ίδιος το βραβείο δεν ελάττωσε καθόλου την σημασία του.

Από αυτή την στιγμή το πρόβλημα της προστασίας του περιβάλλοντος και της κοινωνικής δραστηριότητας η οποία το συνόδευε, απέκτησε καθαρά πολιτικό ενδια- φέρον, πράγμα το οποίο είχε σαν αποτέλεσμα να αυξηθούν οι πιέσεις από τις υπηρε- σίες ασφαλείας. Παρ' όλες όμως τις συνεχιζόμενες σκευωρίες, οι ακτιβιστές από τον Κύκλο του Δούναβη, συνέχεια προσπαθούσαν να αποκαταστήσουν μιαν επαφή με

τους αντιπροσώπους της κυβέρνησης, επικαλούμενοι ανάμεσα σε άλλα θέματα και ένα δημοψήφισμα πάνω στο σχέδιο κατασκευής του εργοστασίου, με αφορμή τον αντίστοιχο όρο του Συντάγματος. Μια αίτηση γι αυτόν τον σκοπό υπογράφηκε από 2.655 ανθρώπους. Αντί για μια σαφή απάντηση, είτε απορριπτική είτε καταφατική για το δημοψήφισμα, οι αρχές τους έστειλαν ένα γράμμα γεμάτο από «λπουόμεθα» επειδή η απόφαση για την κατασκευή του εργοστασίου είχε παρθεί ήδη από ειδικούς και ότι δεν υπήρχε πλέον καμιά λογική στο να διεξαχθεί κάποιο δημοψήφισμα. Καταλαβαίνοντας ότι οι πιθανότητες να επηρεάσουν τις συγγραφικές αρχές ήταν σχεδόν κάτι το αδύνατο οι ακτιβιστές του Κύκλου του Δούναβη αποφάσισαν να κατευθύνουν τις ενέργειές τους προς ένα καινούριο κοινό τους Αυστριακούς.

Τριάντα ούγγροι διανοούμενοι συνέταξαν μια διακήρυξη σχετική με τις αναπότρεπτες συνέπειες που θα είχε το κτίσιμο του εργοστασίου του Γκαμπσέκοβο-Ναγκιμάρος, και την οποία δημοσίευσαν στην καθημερινή εφημερίδα της Αυστρίας «Die Presse», σαν μια επί πληρωμή αγγελία. Δεν περίμεναν ότι η Κυβέρνηση θα άλλαζε την απόφασή της, αλλά τους απασχολούσε περισσότερο το να εκφράσουν την διαμαρτυρία τους μπροστά σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο κοινό, καθιστώντας έτσι τους Ευρωπαίους ενήμερους για το σχέδιο του υδροηλεκτρικού σταθμού του Δούναβη, το οποίο παρ' όλο που προγραμματιζόταν με την συνεργασία τριών χωρών, της Τσεχοσλοβακίας, της Ουγγαρίας και της Αυστρίας, δεν είχε υποβληθεί σε καμιά από τις ενδιαφερόμενες κοινότητες για γνωμοδότηση.

Η απάντηση της ουγγαρέζικης κυβέρνησης κυκλοφόρησε και στον εθνικό τύπο και στην αυστριακή «Die Presse». Δεν ήταν εποικοδομητική και δεν περιελάμβανε μια αντικειμενική εκτίμηση της όλης κατάστασης. Σ' αυτήν, οι αρχές –ως συνήθως– εξέθεταν την γνώμη τους για τους ανεξάρτητους ακτιβιστές κατηγορώντας τους για ανυπακοή και για το ότι κάνουν γνωστά στο ευρωπαϊκό κοινό «τα άπλυτά τους»... Παρ' όλα αυτά, αυτή η πράξη είχε ένα θετικό αποτέλεσμα. Εισήγαγε ένα στοιχείο ενδιαφέροντος γι αυτό το ζήτημα μέσα στην αυστριακή κοινότητα.

Είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε ότι στα επόμενα χρόνια το πρόβλημα της προστασίας του περιβάλλοντος στην Ουγγαρία – καθώς και σε άλλες χώρες του Ανατολικού συνασπισμού – θ' αρχίσει να γίνεται ολοένα και πιο έντονο, ενώ ταυτόχρονα θα αποτελέσει τον πυρήνα των κοινωνικών εντάσεων. Έτσι φαίνεται σαν κάτι το κατορθωτό η γέννηση πολλών οικολογικών κοινωνικών κινήματων, ανοργάνων και μη συγκροτημένων, τα οποία όμως θα μπορούσαν να υιοθετήσουν διάφορα προγράμματα και μεθόδους ενεργειών, γιατί η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος σ' αυτές τις χώρες προχωράει με ταχύ ρυθμό, καθιστώντας έτσι μιαν ορατή απειλή για την υγεία ή ακόμα και για τις ζωές των κατοίκων τους. Το μάθημα το οποίο βγαίνει από προσπάθειες που απέχουν πολύ από το να αλλάξουν την κατάσταση προς το καλύτερο είναι το γεγονός ότι η προστασία του περιβάλλοντος στο Ανατολικό Ευρωπαϊκό σύστημα είναι ένα πολιτικό ζήτημα και δεν στηρίζεται μονάχα σε αυτοσχέδιες δραστηριότητες, αλλά σε μια σύνθετη προσέγγιση του προβλήματος, για το οποίο είναι απαραίτητες κατάλληλες οικονομικές συνθήκες, οι οποίες εξαρτώνται από την αλλαγή στο οικονομικό και με τα ίδια κριτήρια και στο πολιτικό σύστημα.

Όταν η κοινωνία συμμετέχει στην διακυβέρνηση της πολιτείας, μπορεί τότε, να υπάρξει μια επανεξέταση λανθασμένων – και για το περιβάλλον επιζήμιων – αποφάσεων, ή ακόμα και να μην επιτρέψει να παρθεί αυτή η απόφαση. Αντιθέτως όταν οι άνθρωποι αποκλείονται από την διαδικασία της λήψης αποφάσεων, το κοινωνικό

ένστικτο για επιβίωση αγνοείται, και μονάχα οι θεαματικοί στόχοι και οι επιτυχίες των διαφωνούντων έχουν σημασία.

Οι πολιτικοί αρχηγοί της Ουγγαρίας – όπως και της Πολωνίας και άλλων ανατολικοευρωπαϊκών χωρών – αντιλαμβάνονται το κοινωνικό σύστημα για την προστασία του περιβάλλοντος σαν να είναι κάποιο νέο ανεξάρτητο κίνημα, και αντίστοιχα προσάρμοσαν και τις αντιδράσεις τους προς αυτό. Εάν δεν μπορεί να καταστραφεί μέσα από τις διάφορες πιέσεις και καταστολές, θα αντιμετωπισθεί σαν δημόσιος εχθρός. Μέχρι τώρα ούτε που πέρασε από το μυαλό τους ότι απλά θα μπορούσαν να αναθεωρήσουν τις αμφισβητούμενες αποφάσεις τοποθετώντας τις σε νέες βάσεις.

Παρ' όλες τις ακατάπαυστες σκευωρίες και τις προσπάθειες των αρχών να τον διασπάσουν, ο Κύκλος του Δούναβη βρίσκεται ακόμα σε λειτουργία, φέρνοντας σε επαφή μεγάλα τμήματα της κοινωνίας – φουρνάρηδες, αρχιτέκτονες, μαθητές γυμνασίου, φοιτητές και ειδικούς από τον επιστημονικό κόσμο. Εκτός από το θέμα της κατασκευής του εργοστασίου στο Γκαμπσίκοβο-Ναγκιμάρος ο Κύκλος του Δούναβη περιέλαβε και άλλα προβλήματα της Ουγγαρίας για την προστασία του περιβάλλοντος, αναλύοντάς τα και εκδίδοντας τα κατάλληλα ντοκουμέντα και διακηρύξεις. Ο Κύκλος του Δούναβη συνεχίζει να λειτουργεί ανοιχτά, χωρίς να ξεχνά τις προσπάθειες να αποκαταστήσει επαφή με τους αντιπροσώπους της κυβέρνησης.

Μετάφραση: Σίσσυ Σιαφάκα